Book-Post

43

To,

If not delivered
please return to :

EDITOR,
THE VEDIC PATH,
P.O. Gurukul Kangri,
(U.P.) 249404.

मंस्त नोतीति मोमहन्न आङेः छिनोभीति अथ अर्चि नसोमं मयि च नीति अपि हायोभेति किं पिबे त्वं सो
मपाः सर्वे पप्प नीतिसर्वेद्रकं हि पूगामिनिकः हि पूर्वा अनुनिस मिने हियूनीति दिवं किं पिबेचि
र दूर्या यतनलक्षर पुरुषोणां दीर्घो संप्रसारणं चवदुःखादी इः संप्रसारणं भावः स्वपात किं
पि न वपु विभावतो रुह नां रुदो वा आयतन र्वः हुच्चहंसो कृटप वः पुरुष्यानो जगतोपि ति
जसे वायां वकीति वौ कुर्वति कां वाक्त लव्यर् ह नीति कुर्वन्ति जमको गमे वैकृत्यपुः छपु
वेतिवः वोड्ड तिड्डः तत्वप्राट् आयनहोतीति आयतनहृः कृटपु वनेडति कटपुः जवतीति
जः हीं आयतीतिहीं श्रीः न वपु क्षौः संप्रसारणं भावः ध्यायतेः किं पि संप्रसारणं ध्यै
चितायां सकुध्यायतीति सधीः जगमादीनां अमस्य लोपः किं पि कृपि वा गेम न नयूमगां
मद्द्यादीनामनुनासिकस्य लोपः स्यात् किं पि कृपि तवा अंजंगदतीति हस्वस्यपिति कं अंगग
तपरितनेतीति परितत् नहि वृत्तिवृचिव्यधीति वृवस्य दीर्घः संयत्तीति संयतस्स नमतीति ननमू
ऊदृश्य गमादीनामसेडादेशो जेमस्य लोपः स्यात् किं पि दि त्वां कस्मादेशः अनुजे गदतीति अनुगेजः
अजेभ्रमतीति अनुजे अभ्रः सप्तमा अलुक् धुनिगमि जहोतीनां किं पि द्वित्वं धोतनेड ति पुनः पूर्वस्येति

सा॰कौ॰
सम
१॰

2

मंघ्स्तन्तंहि घुन्तगा॰ लीहिप्ताभ्यादीनामिक्षित्स लोपः हस्यमेत्रिलके अगाने अहोले दीर्घः असदीर्घः स्तान्न्‌
घिंघि अहोस्यनयेति अहः कतिस्य कर्त्वक्रिय छायाद्धि पूर्वहानस्या नितेर्मसाला लो उपसर्गा स्यानिमित्तान्न
रस्पपदान्तस्या नितेर्नस्पता लेमान अनन्तरात्पेनप्रकर्षेणा अनि लीनिवोधनेहेप्ताणा अत्र अनान्तस्या ति दीर्घः ना
घोनो लोपक्लितिस्ते अधा विन्दु कल्लोन लोमोन पुगा अनुप्लिक्षोष्ठि पोलोपेप्रत्यय लोपेप्रत्ययलक्षणं
मितिन्यायेन हमादिकि प्रत्ययपदलोपे ष्यासिति कारः घसादेशि निषः सेवामितिवं धोविहितेइति दीर्घः
भित्रपीः आपा सं॰क्षा बुधधायाइत्वे आदू घ्रा इछ्यामिता न्वेपति ज्ञा स्तितिस् उते लोपि हु आपा॰
स उपधायाइत्वे कार्य्यनान्य चेति नियमार्थमिदं ऐते नागमहिइत्यचेते भवति आपीः उद्गीनि गावेलिप्तिती
ति स्त्वइतीति धोर्हविहि सइति दीर्घः जीः एपाद्धनादेपिप्तातीति पो भी मर धोविहिते इति दीर्घः॰ एः इसम
नत्रक्षि पघहृद्देहृः लः छादमपवाताो जो नसहस्वः स्मान्तपुलेषु ुहृ हिः मन्तसायेह दाः त्रय
लयेह संक्षिपिनानचेहृादयतीति ओरीति सि लोपः ननहत् ञिको सो षक्षोर्दिवा तीहि क्तिजिक्रोको ग
मवेति वऊं॰ अक्षयुः मृ हिमोहसम्‌दापयोःम ई तीति रफाकेतीति इहःकोधोतारे धष्ठा इहः कां वलोपः
प्रत्ययो हस्य घष्ठ स्यात्‌ कः प्रत्ययमाह कित्वाडु लोन कामदे गधोलिका मदुघाधेनुः हपेःछकप॰ कास
को लोपमाने कार्यं टकपृको प्रत्ययावाह रित्वाद्दीपृ कित्वा हृलोन आमवोहेमवी देहेनास्माल्टाहृस्य १॰

रि

3

ह श्वेषु परेषु अन्न मिवचपूर्वाविति अन्वाह पूः ई पि अन्वाह दूवी कस्मात्स्वादिषु त्वेमठौ इति न. अमी अन्वाह द्वक्षः मेति
पि अन्वाह कंलमिवचपपूर्व तीति नाह पूः ई ष्णाह द्वी ना द्वक्षः नाह कं किमिदमः कीपुर्व. मपूर्व दमाः इदमपूः
द्वयम यकोड पूः आदेशो हलः कमिवचपपूर्व नीति कीहह पूः ई पि कीह द्वी कीः क्षः कीहक इदमिवचपपूर्व नीति ई ह्वपूः
ई पि ई ह द्वी ई द्वक्षः ईह्वक. भवं ल मिवपपूर्व नीति भवा द्वपूः इति भवं द्वी भवा द्वक्षः भवा हकं यमिवचपपूर्व नीति
याहपूः इपि ई ह द्वी याह द्वक्षः याहक अमू मिवचपूर्व नीति त्वमदे त्व. य... दृशे कते इदमाइतिमः माह इ. सं
लं इ पि अमू द्वपूः इ पि अमू द्वी अमू द्वक्षः अमू हकं मामिवचपूर्व नीति माह पूः त्वामिवचपपूर्व नीति त्वन्म
देक त्वे इति त्वन्मदादेशौ टेर त्वे च माह पूः ई पि माह द्वी माह द्वक्षः माह कं त्वा द्वपूः त्वाह द्वी त्वाह द्वक्षः त्वाहकं अ
स्मान्निवचपपूर्व नीति अस्माह पूः ई पि अस्माह द्वी अस्माह कं युष्माह पूः ई पि युष्माह द्वी युष्माह द्वक्षः युष्मा नह कं इति
निरतीते नामन्युपसर्गौ चोपदं धातोस्तीते ना इष्टी त्यो चा इति निःसाल अ... इति प्रत्यय माह इति त्वा हृदि इः इका
र उ ञार णार्थः यजदेव प जो ही अधि. ष्ठामेनेड ष्ठ वानीति इ ह मेनिरीघः अधिष्ठा मया जी ली जेणसमायो
यं उ याजः अधिष्ठा मः इ काह उ ञार णार्थं पि त्व ग्रहल बो त्रिति ह नोघन इति पित्व घाती ली ले ल उ इस मोक्ष ली ल मस्य
ति उ इस मोजी प्री लोकिं उ इसमं के क दोचि ल वुने वुने थी इति निःसाल ल्यं डिले ब्रला थी मिति थं डिलवादी कि प
वनिपडाः पुनः क्विप वनिपडा पुल्याया माह कि त्वा ल गु णो नः पि त्वा ल क डि त्वा हि लोपः इ काह उ ञार णार्थ
वेरिति वि लोपः ब्रह्मन् इण च इषु कर्मे च पदेषु हन्तेः क्विप् नान्यत्र ब्रह्म हन्ते वा चि ति इ नह त्रि ति दीर्घः ब्रह्म

सि॰ कौ॰
५७
११

हाम्रणाहाभ्र. णंजमेहलबानिति दूवं देवं हतवानिति ङ्ग्लो ई इ: कर्मण्युपपदे कृत्यानिति कर्मणि कृत्वपापेकृतवानित्रि
तिपापकृत् अग्निं चितवानिति अग्निचित् वुञ्मणि मधवे सोमं सूत् नवाविति सोमसुत् वनपृथजे दृ बभूजो
दोइस्थूवानिति ले यथाया इति दीर्घः यज्वा कृपत्यये जनी प्रादुर्भावे सप्तमि जाते मिति मनसिजो सुतो जे सप्तम्या
मलके वा सत्कोल ज्ञात मितिसत्को र जः पञ्चमे जातम् लेइति प्रजा ख्या च नः प्रमातह प्रजा खात सलतो जने
इत्यमन:नजातलइति ग्रजः नाइत्यदाः हथु: हाम्मो जन्मे मिसत्कार अंशु जातोइति हि जः ख्वनाखनने पवाजः खात
ति याखतइत्यापप विवा कंकवने कंकवने प्रस्मा वाहु कि नाद ग्रुणानः उकारो विलोपा न्विति नमर्थः
कृ पत्ययो भावकर्मक स्थ भवति कंवलः कर्मण्येवं भावो चेत्वयः सूत्रस्य थि इति तान्तं सूककृति ति कलाध
टत्वया सूकाभि हिति कलवान् नोपधायाद्र इति दीर्घः जन्म र्थ हृक्मं मकारात्कर्म टिकं जाम्न थो दकर्मका
सोघातो:कं:भाव भावकर्मक हे वु सूत्रमविहि ति गतो गां ... कृत्यवानामिति लोपः सूत्रस्था
पिइति स्थितः सः स्थामी तोत्वं पूमदम उपपूर्मे सूपूमइ सूतिकि ... आलमापधाया इति दीर्घः पंकः दी
नः क्लिवपीड स्यात् वसजन कृत गोयेति थवक्षत्रप्यां कतोति: भावकर्मणोः क्व क्लिवं सूत्रालिंगाने पीङ्
खपेवृकजनितवतो मास उपवेपुने वसनिवासे जनी प्रादुर्भावे सूर्यबीजजे मनिगादुर्भावे च उ वयोही
नो अधिष्ठ शीलापीड स्यामास्ति त्वा धारस्य कर्मस्य ला उपाध्याडे एवं स्येति वसः सूत्रधातककर्मस
माक्लिर्बोद्यमः सितो अध्यापूयिरुइति अपि पवितेः कृतः प्रापमास्या यि इति अधिष्ठितः सः हवंजी स्यामी: कृ॰
११

च नाम सलंद धाति देवे थे ज्ञाप त्ययः प्रोक्त वाच्य सोद यि. अप्रत्ययमाह अनुपादिभ्यो लोक कर्मणि संप
द्यो जो विप्राधीन देवके रो तो लि विद्रु नाकरोति विप्राधीन देवयं पद्येत ऽ इति वृष [illegible] पद्यु ते देवो कि [illegible]
प्रवर्त्तिष्णुः देवमनुष्यपुरुषपुरुसमर्त्येभ्यो द्वितीयासप्तम्योर्बहुलं द्वितीयांतेभ्यः सप्तम्यंतेभ्यश्च [illegible] आत्मा देवान्
ति देवत्रा वंदे देवेषु इति देवत्रा रमेत मनुष्यत्रा इति मनुष्यान्वा गाहति मनुष्येषु [illegible] इति पुरुषत्रा गच्छ
घे ति पुरुषेषु इति पुरुषत्रा वसति पुरुषत्रा इति पुरुषान्वा बहुत्रा बहु पर्यायः [illegible] मर्त्यानि
हेमः पुरुषत्रा गच्छति पुरुषेषु इति पुरुषत्रा वसति मर्त्यत्रा [illegible] इति मर्त्येषु इति मर्त्यत्रा वसति ख्युट करणे
ख्युट प्रत्ययमाह [illegible] आढ्यसुभगस्थूलपलितनग्नांधप्रियेषु [illegible] करणं [illegible] पलितं कर
णं नग्नंकरणं अंधंकरणं प्रियंकरणं भुवः [illegible] आढ्य [illegible] भवतेर्धातोः [illegible] खि
ष्णु प्रत्ययमाह खिष्णुच् आढ्यंभविष्णुः सुभगंभविष्णुः स्थूलंभविष्णुः [illegible] पलितंभविष्णुः नग्नंभविष्णुः अंधंभ
विष्णुः प्रियंभविष्णुः खुकञ् प्रत्ययमाह [illegible] आढ्यो भवतीति [illegible] आढ्यंभावु
कः एवं सुभगंभावुकः स्थूलंभावुकः पलितंभावुकः नग्नंभावुकः अंधंभावुकः प्रियंभावुकः आतो मनिन् क्वनिप् वनि
पः मनिप् क्वनिप् वनिप् [illegible] प्रत्ययमाह पिबतेः [illegible] इकारो उच्चारणार्थः [illegible] दीर्घः
नाम्नो नलोपः [illegible] नलोपः सुदामा अश्वत्थामा [illegible] मा माने माङ् माने मेङ् प्रणि
दाने इति [illegible]

॥१

६

सं॰कृ॰टी

राम

६

सुयिद्धर्मोमेहो कोपिवतीमोमीः होयुवलेड्वे दृढ

श्रोतनुकरतो होर्विद्वे युनयोरित्वंवानाहोकिति सुयिद् धेरकाने युनयोति त्वेवानाहोकिति सुयिदृढ्थान

पालने दानाद्दाने इद्दाजद्दानेष्वर्षा चर्लर्शा उरहण जेपुर्वे ओहाकेम्याउ पापानेर्षामील्वेण्यानाकिति हेस्ते किंपिव

धाराणेपाचराण्योरि सुमेधोरहण किंचौन्मुग्गुः हूमानाघृतपीर्वातिड्रतिशूनदीवा ए युनार्देलाद्दपि

इत्वेवाकवारिडुत्वेन सङ्कुपिवतीति किं हूवम्याणितीण्न सपुर्मीहृत्वष्यापितिकर्तिनेके हूं

तलेषुनयाः सूः रहिंमाघ्रासङ्कुश्रुणातीति प्राणीत्वा वक्ष्यमिह अमांतस्यधानोत्वेप्ता

त्वसुनजाताम् रूपातपिचिक्राति इत्यज्जमेघुत्नेतिवि जायतेइति विश्वावा ओतन्यपनयुने ओत

ववनापिवकीर्निर्दिष्ठमेत्रंनमकाहोः जनीपद्दमांविविजायतेइति विरावा

नोनिसुनर्जाहिकण्यात्वे युवारहे पोच कर्मण्युपपदेहृ पोःकृनिपृ मूर्तेके चिरवांइष्टुवानइति

पारहृश्वा वर्तमाने पितृनाविष्कृहद्वनयनावयमियत्र विपश्चिन्पयोविरिज्जाहृषूहानि नयनानि

येषांतेविष्कृहद्वनयनाइति वर्तमाने नविजहेविक्षुकिं यधंस्याकारेभजानेषु ध्मानेइतिराज

युध्वा कृजसुपिवेहनो नीति हृत्वष्पितिनेके हन्याहधानोति सवेहाथे ती केधिषा पिबतीति

पिवाकिपृमर्वेधानमः कित्यातृ किपकुल्वयमाहकिन्यान्नजातः पिलानकेनीतिविलो

पःकर्मकरोतीतिकर्मकृत्पपुण्यपतीति अमांतस्येतिदीर्घः मोनोधातोरिति नः पुण्यकृत्

कृष्ण

६

कर्त्तरि इति विधौ केवलं:

ति न त्वं स्यात् न विधौ लोपि मिनि वी मुक्तिं गतइत्यर्थः बाले: कर्तरि इति निर्वो मोवा नः निम्नांबा गैंगतइत्यर्थः जात्यर्था दिति

ति न त्वं वा स्यात् न विधौ लोपि ऽ निर्मनि वी मुक्तिं गतइत्यर्थः बाले कर्तरि इति निर्वो मोवा नः निर्मांबा गैंगतइत्यर्थः जात्यर्था दिति

कर्तरि कः दोदीति दहातीदं धा देशः स्यात् किमिन कारे दाप लवने ग्रहयतन था नोपयादेशः किं वम्रदि नान ग्राहे पूः न्नदा वि

दन मि स्यादो ग्राघ्रतवदे कामि त्रिति मायेन ना मान्तस्याघस जेतिदीर्घः स्यान्नू यदि दीर्घस्य दा दये लोतिन त्वं स्यान्न यदि धांमा

लदा न थो हेड इति कस्यथः स्याल्लू जमे नयाइति घस्मलः दनः दनवान्नु वि न ऽकिंदा: खेवा लो ... दघादेशः ना स्य लोप

सर्गत्वदेधी दादेपीलकारे नाम्य नहेो घस जेस्य दीर्घः स्यान्नू दाप्स्या ने ग्रादेशो यत्ल कारान्तस्मिन्नोधा ओहि किति देधा

नेर्हिंतदेशः स्यात्कि तिलकारे ध्याल्यात्म मर्दि मोदि यो न नत्वे ग्राद्युदोयलंसको जादंतातिनत्वे प्राप्ते पूइत्यस्मत्लादयः

ऊरितइत्योदित्वान्नत्वे प्राप्ते मू ईंतलिह्रस्य लोपश्चनेतइति नत्वे प्राप्ते माद्यन्तेत्यु दन्तस्येति नत्वे प्राप्ते नेपेधः श्वोर्विनायाः ध्या

नः स्लाप्रक थेन ख्यातः एयाल नादौ पोरुहिस्तुर स्कोर्विहसेइतिदीर्घः किन्तइतीत्यपूर्तः म ... हहस्य छाय योः रेफा वो

रिहलोपः ग्रादीदिदूलीत्येनम् नेः मदोहूर्व ग्रादीदितइतीत्येनमनः यजदेवपूजादौ हप्राप्तेति बत्वेपूत्वे यजादिवाव

यजामिति संप्रसारणं घसाहेरितिवः उषितः क्षयत्व क्षायाक्ष्यितः श्विवपप्राये यजामिति संप्रसारणं त्वप्रः कोचिदेद

यस्य धातोः कुत्रचित्स्यलेविकल्पेनेड्विहितस्तस्मा ज्ञातोः परयोः ततनयत्वोरितनस्यात् ओवश्च देव नेकदिरोवि ति

वेटत्वादित्यन्जहामिति संप्रसारणं त्वो घोदित इति नत्वे नत्वोश्चिरुत्वोलजसेपरतः ह्रप्राप्तेति बत्वे प्राप्ते तातत्वतो

तादेशः वन्नत्वलघ्वस्पये ड्विधिश्च मितोवा वाड इति चोः कुरितिकत्वे स्कोरितिसलोपः ददंतात्वानू ... ग्दोरे चुतेर्जितिना

कृस

१३

जाते॥ ल्वादिः लू १ लृ २ कमे ३ ऊ ४ धू ५ म्रु ६ दृ ७ वृ ८ मृ ९ भृ १० दृ ११ जृ १२ कृ १३ स्तृ १४ जृ १५ ज्या १६ री १७ ली १८
ली १९ प्ली २० इति ल्वादिः लू न लू इति लू न लून मित इति लू न लून नातिमि तिलू नवान् ज्या वयोहानौ [illegible] तिमि तिमपसार
ए जीनः प्वायः पितिकि तिप्वायः पी ज्यादे पूः प्वात् तादो किलि ओ प्वायी ओ दित् इत्यो दित् त्वा जत्वा इ नः ल न वान्
हिका दैर्न जीलः ल्वादिः ऋ ङ १ ऋ ङ २ डीङ ३ डीङ ४ धीङ ५ मीङ ६ दीङ ७ लीङ ८ व्रीङ ल्वादयो नव इह ङ प्यो तावेदून हून वान्
डीङ विहायसा गतौ ओ दित् नष्ठे डीङः पादमा मण्यो हितिने उड्डीनः दीङ क्षये दीनः लीङ श्लेषणे लीनः वीङ भ्रव नो वीनाः
धीङ आधारे धीनः दुग्वोर्दीर्घश्च दुगुग्भो परस्य किं नत्त नत्व मनयो दीर्घश्च गपुनिबो नखि उगातो दुदु उपतापे मूयते
नष्ट स्वतेभा अनुबंध कत्वात् म दुनयाः दुनया श्रितमापः दूनः जूनः क्षियो दीर्घः कर्लारि क्तलेन त्वेन त्व चक्षियः पर्ययोः
कर्ल रिक्त त्वत्वोऽलस्यन त्वं क्षियो दीर्घश्च स्यान् क्षिक्षये क्षितिविवास गलो श्वक्षय नीति क्षीणाः क्षीण वान कर्तरि किं
क्षीयते इति क्षितं कामेन यलस्यो गादेरात्तो लिंके लल स्यन त्वं यलष स्याहो णि गाद दारं ला ल्लाते परस्य किं नत्व
स्यन त्वं स्यात् ध्याक् स्यायो गतौ द्राणः ज्ले ल्लेहे क्षये ग्लानः म्लानः नदाबिटाद वा धातो वि र्नप्वा वाप्वः किं नत्व
नत्वं वा स्यात् ध्यायः नं अथा ण दत्त स्येति निमे न त्वं प्राण्य धानयोः यलंमयो जातः किं निने ते प्राप्रो सति विभावयं नद
प्रत्ये विदविचारणे धात्दिक एवर ह्रतेन दिना परेण सह वयोःव विन्नः विन्नः न धा च भ यवेलत विद्विनो निष्ठा
विद्यते विनु ध्याने विलेवि नष्ठ विनश्र आगो वितश्र विदतेति उडी लोदेन प्रादेरिती ठन पोलोपड् तिन लोपः उनः
उनः वेटुपालेने याणः यातः घ्राणः घोपादने घ्राणः घ्रातः हीलजायां हीणः हीनः वागर्तिगंधनयोः अवतेकर्लरिस

सर्वं कषतीति सर्वंकषः खलः कूलं कषतीति कूलंकषा नदी अभ्रं कषतीति अभ्रंकषो वायुः करीषंकु
षक गोमयमिश्रः करीषं कषतीति करीषंकषा वात्या वाचंयमाद् योनिपात्याः वाचंयू वाह्यः खेव है
छे यम उपरमे वाचं यच्छतीति वाचंयु रोर रत्नं निपात्यते वाचंयमो मौनी व्रते किं अपूर्ण तप्तो हिनी वाचं
यो हू तीवा ज्यामः च्युत्वेव दृ विदारणे पुरं दारणं नो त्रिपुरंदरः इभये हृड आदरे एतयोः ऽहणं नलप्रदायां
लू हि वमवर्तृ कीतापेः खः द्विषंतंपरं वा तापयतीति और लिजिलोपः उपधाह्रस्वत्वे निपात्यते ऽमि हृते
ति तर्द्ध संयोगान्तस्य लोपः द्विषंतपः परंतपः खिषुत्ययमाह आत्मोदरकुक्षिषु भृञः खिः आत्मानं बिभर्तीति आत्मंभरि
हृते संयोगान्तस्येति न लोपः आत्मंभरिः कुक्षिं मुदरं वा बिभर्तीति कुक्षिंभरिः उदरंभरिः पुनः खेः प्रत्यय
माह आप्रिते भुवो भाव करणयोः खः आप्रितम्भु द्वे उपदे भवतेः खः भावे करणे यथासंख्येन नास्ति ख्या
हि प्रो जनताभवति स ऊ दन आप्रितंभव उ भावे एजोः खस् एजोहिम्यः खस् खस् प्रत्ययमाह खित्वान्मुम् प्रि
त्वा खहर्वत्कार्यं एजृ कंपने जनमेजयतीति अपकर्तृ श्यपू अदे ङ स लोपः जनमेजयः पंडि त
मा त्मानं मन्यते इति हिवादी नियः पंडितंमन्यः णिनिप्रत्यये पंडितमानी मुंजे धयतीति इष्वादीति
धेटः धयमुंजे धयः लपाते पूर्ववदस्यानव्ययस्य हस्वः ३ शीधयतीति मुष्टिंधयः मुष्टिं धमतीति
मुष्टिंधमः नाडीं धयतीति नाडिंधयः नासिकां धयतीति नासिकंधयः नाडीमुष्टी नासिकानां

ति

कृ॰स॰ नाम ७

हत्वः कृतः हृत्याद्दृति ति ध्मा घे टो धो ध्मि घ्यो ज्ञानवाय्यस्यो किंद्दि वाम न्यारण त्रिः दोषाम न्य महः कृ जरे
ऊ कृ लम दुज नीं कृ लमदुजः ठद्दाहीत्यः कृ लमदृ हृ हलीति कृ लम दृहः ग्रकृत्सदलीति ग्रकृढ
दः मीमक्रतेस योगान्त से लिस लोपः ब्रणो ऽ त्रि यामीमिमह रिति ग्रहं लर स्तु म र्म स्तु गि तिवामदः
दोरावा हा नो ऽ ण ग्रनस्य च टः सं कों यो दाहृपूर्वे उपदेश्यादु एर्वी ह्रं तेरण ग्रु नस्य नस्य टस्य सात पुनः
रण प्रत्ययमाह णिल्वा हृद्धिः दाहः स्याहं हीति घनो धृति लिघट उवमितिवः दार्वी धींटः स्त वेपूः
द्वावेक्ष्यादारा वि तिपु हल्व कार्के दाविंधनं त्वे ध इत्यमदः टकार विधानार्थ मिदं रु ये यण कार्य
ऽणि त्वे नेवीहिदूं ग्रनन्नहणं सम्बार्थं बाद्वेवा चाकृपूर्वे उपपदे ग्राङ् पूर्वो हूते णि वाटः वर्णनि
हलीति वर्णसंघा टः वर्णसंघा तः एवं पदं संहलीति जायाप स्पा कक लक्षणावलि कलीति ति हं स्तु कृ
टक प्रत्ययमाह टित्वान्त ङि लइ ङीप् मलाते हृ चे कं पाणिरेखादिक लक्षणं य स्या सलक्षणावान्
हि दीस्मिन क र्नृ सान्जा याहृ लीति गुर्धान्त्ये दस्यपधा लोपः हनो घ्नइति घः जायां घ्नो नायति घ्नी ही
नैमणम्ब कर्तृ के च कर्मण्युप देहन्ते ष्ठ कम न ष्मि ते कृतीन्त ल्नि जायाघ्नति लककोलकः पितृघ्नं
घ्ने तेषाम नष्णलि कि स्याघ्नन्ते ग्रु दुः ग्रणेव कथलहि वलभ दुः प्र लेबघ्न इति ग्रान्घ्नुद
ति कृत घ्न इति च मलविभजादित्वान्नकः पाणिघ ताड घौ शिल्पिनि पाणिताडयोः रुपम्

कृ॰स॰ ७

ल.कौ.
राम
१२

धिन्निधिः साह इ यां तू पाके हि है निपकोहिनः ए नौदिकाहीभ्याहीव र प्रत्ने प्रसे दिनः प्र येदि तवान महये दिनः
प्रहये दितवान स्निधयापाज लभ्ये प्रधर्षितः प्रधर्षितवान धर्षितःतिन रूप क्षो लोम सं हिटः क्लक्लवत् किलो
नल्लः क्षमायामर्षमर्षितः मर्षितवान् क्षमायां किं श्रूयमतितवा को श्रविसमरूमितर्थः ए डो वाकि न स्य
इ एद्रः पत्स्य कि तव्य इ वास्या तय ए द्रः पचने किंतां वुसीत्यले छ्रीतसन रुक्तं निक्षिप्निस्र वोणा वर्णाते ग्यः पत्
स्यकिंतः प्रत्ययक्षिएन स्रस्र दितिस तः व इ स्यमोव स्वरत्रे च वृत्तः क्षिगसवायाक्षितेः दु श्रोक्षिगति
व श्रौः य स्तमिस पसारणा प्रत्ययनेति निदीर्घः प्रू नः वे न तद्यांसे तान य जाभितिस प्रसारणा वे स्त हल्व उतं र
स्यादीहितः स्या इ इत्या दी ताड लोय स्ये स्यादीदितत लस मारादीलो घातोः क्त क्तवत्वोरिटएन स्मात् क्तवतु स्या
पवादः श्रीतां तक वते मानेपि त्रितिद्ये याते श्री तत्प्रसंआमति बुद्धि ए जाया नो ति भ्यश्च कः स्यात् वर्तमाने चे
मतिरिहे क्षा बु द्रः रयध्यम्हाणा ततेजाम तः डक्कैतेति कमाणा इत्यर्थः ड द्रः विहितः पूजितः या चितः इत्यादि
श्चदा स्पत्य किं त ह न ले चादस्यापि न त्वं स्यात् भावेक ते रि चादितः क्त क्त वत्वोरिट् द्वी स्याकारेतो धातो
रौव क ते स्थितयोः क्त क्त वत्वोरिट् द्वी स्यात् त्रिमिदास्ले हनेभिघ्वेते इति भिन्ने तेन प्रसिद्धेदत्रिसप्रियानः त्रिक्ष्वि
दान्ने हनमाह नयोः क्षितेन त ध्वेदि तःसः स्रवेदो जघुः स्रदो जघु ग्रहे प्रः स्या तकि तिलारप्यपे उक्ता द्रः स्रा रणा र्थः
न थोड्ड इति तस्य घः ड स्रे जवा इति घस्यजाः । ज ग्धः रः र कि तल्लस्यन त्वं स्यात् क्तविक्षेपे नवेयाह्नते इत्तीर्ष्या
विहस इत्तिदार्थः विकीर्णः तीर्णः जीर्णः त्वादौ दिस्य स्वादे वर्चिकुते धातोरे इ न स्प कि तल्लस्य न त्वं स्यात् क्तादितंनर कृत्स
१२

12

तो त्वं उया सिद्धे ति उयासिलः सहहीं उया यो श्रीद्दिति बमनिक्ष येरिट यक्षा मि निंमंप लावला द्या रोहेइति तिष उ.
कोष्ठिनः सहहिरिंन स्नन्वे जोनि वेइति जेनम्न न खेना मित्या त्वे स्रुने जाना मताम् स्राकद्ध पि ति हे ढाः इति त्वे
नथ्या द्रेइति नमाधः कुत्वंहि डइति लोपप द्वे दी र्घो स्याहढः सवृ वं स्रून्वे जेइति इति स्न नडति नीर डोविहस
इति दीर्घः रडलिनन्यो नल्वे स्रनजी सिः पूर्विस्थ कर्मा तिलजा नापा भृजा गालेन स्राफिन्न हाहीनाया गाता स्राधि
पायिनः पूर्वो हित्या स्राधिद्धिनः ल्वजी ल्लिन उपासिनो हित्तिन उपाद्धि ने हा रिटिने तेन स्रुन जा नो याम ल्लिन
स्याल ने दृष्टत्ते न स्रन जोत्ति विपत्त्व ल्लेन नो वासि इ उदुप घाद्दे क वि क ज्ञा स्राव कर्म नो ः सिद को वा नि त्वे
नः स्याल कि वा भावे गुणः द्यु नदी पो स्रद्यो निष्ठे ति द्यु ति ले द्येति ते म हि हवे प्र मा सिद्धे ति प्रमदि नः क्षमो रि तः
साधु लेन उदुपधा नी कें वि दिं ने भाव कर्म णोः कि मविल वंन ज थो दकर्म का दिति नि क ने पि कोः सिद किं
कुष्ठ कुष निष्के ये स्रव कि कारणा न्निं जुष्य नेइति गुधिनं पी ङ वि दि मिदि हृ वम ष प ड ः सिटो ल केव
नू कि नो न स्रु कि त्वा क्तुणः स्रपु यिष्ठा ति पूर्व य नः पा नि न वा न्न ः कम इ नी हू स्र नव ध नि इ को पड लः
जिव टस्य धेः पूर्व पन ः पूर्व पन वान्न न धा तोरि ति स्यादि त्र स्र ज हे ने नन सि स्थि दा गा स्रप शव णे दि वा दिः सि
रिः साहचर्या त स्या हि इ छे नि पत्वे दि त श्रोत्ति न त्रि दि तल न पक्षे दि नेवा न्नः हि ष्ठि ने लो हि दि तः पुखि दि
नवा न्न सिमिदा लो ह नो सि ष्ठि दा लि ह नमो व न यो ष्वि ति स्यादि त्र स्र ज हे ते न न सि ष्ठि दा गा स्रप शरणे दि वा

13

स॰ कौ॰
रत्न
१४

यां लघू त्रेघू ते विजिगीषयाऽक्षैर्दीव्यंते इति अनुवयसागी लुक्लक्षीवस्त क्रोल्लाघानिपात्यंते जिफली विफलो
कृम्मो वक्तो लस्लाल त्वे निपात्येते चरफलो त्तउ ति कि ति कि लि एतयोरुत्वास्तु उस्मा लादो कि ति नौ लिलक्षति लसलः
श्रादी दिलक्षीनानफुल्लैः क्षीवमदे कृशपुत्तनुत्वे लोघ्घपुत्र क्षौणाघात्रया णा कृत्स्नलोपोनिपात्यते पाणुस्ये टोमा
वीनपात्यते ननु फुल्लविकसने घाघ पुत्रो त्यासंप चाद्दृरत्यष्ट लयेफल्लर भो नाप्युवधारितिकः प्रत्यये ल्ला
घक्षो वकृत्वाः फुल्लाः हिंस्रा लिकिमतेन उक्ते हेफुलल्लादिनिवस्यर्थेस, त्रं उत्फुल्लसंफुल्लौ चउल विकावधे
त्ते कथंतर्हि लोघुदुंमहानुमतेः प्रफुल्ला मिलितषुः स्याहृ फुल्लविकसने अस्मालचार्ल्लप्रत्यये प्रफुल्ल इति
यद्यपि प्रफुल्लवदुत्फुल्लसंफुल्लाप्यपि यदोर्दिव्सनेनाप्तिध्यतः तथापि उत्फुल्लतः संफुल्लतइति प्रयोगा निब
न्नर्थेस, त्रं विलेभोगयत्नौ तयोः भुज्यते इति भोगाल्लब्धिस्निन्नुभोगार्थे ग्रहीतं प्रविद्दल्लब्धिन प्रविह्रर्थे चविंदतेः पर
स्यस्तस्य नत्वा भावोनिपात्येते दृत्तस्ये निनत्वे प्राप्ते निषेधः विन्नूलाभे विन्नः विद्यतेर्विन्नः विंदतेर्विन्नः विन्नग्रवे
तेर्विद्दितः विदृत्तनायां विदविचारणे दैवादिकारौधादिकावेतावनिटौ विदलाने विन्तूलाभेष्यादादिका तौदादि
कावितौ सेटौ विन्न्नूलाभेष्टष्यत हिन्नेवस्य कस्वरादिति क्रस्वस्यपवेटकत्वात् क्रांचिट् इत्तोपन भिन्नसकलेभि
दे: परस्य नत्वाभावोनिपात्यते अधमर्णदुःखपदमप्रमस्यसो धमर्णः लन्नस्यभावश्राधमर्ण्यादिलहिंश्राधमर्णःस्पर्थे अधम
मेरणाल्लग्राह कनुलमरः क्षध्यात्वान्त ध्वांत लगा. ल्लिष्ठ विविश्वपांष्ट वाढा निमंद्यमनलमस्प्राकाविसञ्छत्स्वप

रत्न
१४

लोपोनः श्रुंचिलः रानौलनो लो योऽइतिनलोपः चोःकुरितिकः श्रुतः जनी प्रादुर्भावे जनयतेस्त्वं आत्तः यचोवः चूलेः यर
म स्य लकारस्य लोलत्वदः स्यात् डुपचष् पाके वस्यासि कृत्वात् चोःकुरितिकः षढोः कः सि यो मः क्षायतेः यरस्य लकारस्य लोलस्य
वः स्यात् क्षै क्षये मध्य क्षरात्तं मिन्या त्वं क्षामः पुगन्तः कः पुषेः पर स्य लकारस्य लोल स्य कः स्यात् पुगष्को यो पुष्कः स्फा
यः स्फीतिकिति स्फायतेः स्फीरादेशः स्यात् लादेशे किति स्फायी वृद्धौ स्फीतः घेट् पाने गोपा देपापा नेर यात्रधा स्त्रमपि दाधे
तीत्वं आतेयोतदेशव खटु नेवांलक मिलि मामानेमाङ् मानेमेङ् प्राति दानेए बांस्यामीतोत्वेदितं सितमितं स्टो लकारस्य त्वो
र्मि लोपः त्रिपत्ययस्य लोपः स्यात्सेटः लकारस्य त्वोः परयोः कुरत्वे यकलइती टजिलोपे चोरितः इयचसपाके स्यलः कृत इ
तीटपाचितः उलोनेट ऊ लोंतसिप्तस्य ला दोकिति ऊ ऊ न औ छादने ऊ ऊतः ऊ ऊनवान् दुवस्य कादि स्य स्यर्वेचा
र्थे पूपेदुःसम्प्रसारणं किमल्लनलं लेपुषो शुषे ङः संप्रसारणं स्यात् इवरूपस्य उभस्य कादि नस्य भावः कादि त्वं सदिसि न्को
हिनोऽर्थे चपुनः ईवस्यस्यपूर्वोऽर्थे च पुषेङ्परस्य कितल्लस्य न स्यात् स्यपूर्वोऽर्थे नत्वं च पुषे दुः गतौ पीनेस्य पूर्वोकिं पीतं
जलं काविन्यस्य पूर्वो चिकिंस पूरणा नोरश्रिकः पिनाल कुचितरइत्यर्थः यलसंया गादेरिति नत्वं अचेः किन लस्य नत्वं नत्वया
दोने श्रुचुगहिएजनयोः नत्वस्याभि कृत्वात् चोः कुरितिकः उदितः क्वीदितेर्क्वी यावेटकत्वात् कचि दुहद तीलेसम
कः श्रुयादाने किंउदलसुद्कं कुपात् दिवोऽद्विजिगीषायां दिवलकारस्य लोलस्य न स्यात् जेलसि क्वाविजिगीषात्स्या
वाच्या यां नत्वं न दिवुविजिगीषादौ ङ्क्लिति जसेरलिवस्य ऊं द्यूनाक्षीणाऽस्त्यर्थः स्यादोदरिक इति हेमः विजिगीषा

कृं
दम
२

ति

ग्लेनेति वृद्धिः ग्लास्यतीति ग्लासकः यम उपरमे नियच्छतीति मांतस्यासेट इति वृद्धिनि
षेधस्तु न प्रवर्त्तते ग्रहस्यानिट्त्वात् नियामकः क्रमेः कर्त्तर्यात्मविषयात् कृत इत्येः
आत्मनेपदविषयात् क्रमेः परस्य कर्त्तरि क्तवतु प्रत्ययस्येण् न भवति प्रोपाभ्यां प्रारंभे आ
भ्यां मिति। क्रमेरात्मनेपदविषयतापत्ते क्रमे इति प्रक्रान्तः प्रत्ययकर्त्तरीति किं
प्रक्रमन्ते इति प्रक्रमितव्यं आत्मनेपदेति किं संक्रामतीति संक्रमिता नाम्युपधा
त्कः कप्रत्ययमाहः प्रत्ययाद्यौ नामकवगीड इत्येते का भवंति तद्धितवर्जं किं त्वोदु
ज्ञान बोधतीति बुधः क्षिप प्रेरणे क्षिपतीति क्षिपः तप्रत्ययेन क्षेप्ता बुधितः क्षे
पकः वर्त्तते विवृतः प्री कृञाभ्याम् ण्योपिकः प्रीञ् तर्पणे प्रीणातीति नुधातोः
रितीयुप्रियः कृ विक्षेपे किरतीति ऋत इर् इतीर किरः जानातीति इति ज्ञातोऽनधी

कृ०२

15

हिवहो रिसात्वं सोढा इखुइ ह्लायां इखुसहे निवेट् इच्छतीति एषिता इ ... वेष्टुत्वं
एष्ठा वुण्ण्यस्य यमाह ... कारे ... र्थः युष्णोरमा को युष्मवुष्म ... नयोः समाहा
रः युष्ट् तयोर्दृष्ट्वाः वतीति वाचकः पचतीया चयतीति पाचकः भवतीति भावकः
पहि ... त्ता वुए विधिः तदा ऐरिति णिलोपः ददातीति आतोयुगिति युक् दापकः हे
तीति हनो ह घटिति घातकः जनी प्रादुर्भावे दैवादिकः जन जनने जुहोत्यादिः जन
यती जनिवध्योर्नवृद्धिः ऐरिति णिलोपः जनकः घटयतीति मितां ह्रस्वः इति ह्रस्वः ऐ ति
रिति णिलोपः दरिद्राती आतोयुगिति युक् दरिद्रायकः ल्युप्रत्यये लकारस्य इ... ट द
रिद्रातेर नवीत्याल्लोपः दरिद्रिता कुट कौटिल्ये कुटादेर्ङित् तवत्तुं इति वृद्धि
र्डित्वादुपधायाल्लघोरिति गुणः कुटतीति कोटकः ... उपपदे ... ।

ले॰स॰ ऌकवोकचदीर्घश्चापूर्वस्य यद्यपि औत्वेनैव ञिलोपः सिद्धः तथापि प्रत्यय
राम लक्षणेन लोपधात्वद्धिमीम द्विरेव मर्थलक्षणम पूर्वेऽसे ऌकत्वे तोहि त्वं तलऊ
२ गामपूर्वदीर्घो त्वेः पाठयतीति पाठूपठः इहा हूसहसादिशेषयोरभावःपद्दे
हंतीति हनः औरितिञिलोपः पाठः युप्रत्ययमाह युवोरित्यनादेशः दुणदि
सः औ नंदयतीति औरितिञिलोपः नंदनः दुवम उञ्जिरणे ज्वालावजवमामि
ति वैकल्पिकमित्वाभावे वामयतीति वामनः इष वैको मे इषेऽत्रीविति दीर्घः
औरितिञिलोपः इषयतीति इषणः साधसंसिद्धौ साध्यति साधयतीति साधनः व
धूंः वृद्धौ वर्धतेइति वर्धनः शुभ भनेइति शोभनः रोचते इति रोचनः सपदे एव
यतीति औरितिञिलोपः एव एः सह मर्षणे सहते इति सहनः तपोऽन्वर्ये दे॰

18

त्या लोपः क्तः उपसर्गे घ्यादंता क्तः उपसर्गे पूर्वपदे घ्यादंता द्धातोः कः प्रददातीति
घ्ना लोनचो त्या लोपः प्रदः हृकु जानातीति ज्ञः ग्लेहर्षक्षये ह कु ग्लायतीति ग्लः
ग्लः पचिनंदिग्रहादेरनुक्तिनिः ह्रद्यान्त्यमः यमाणः कृवः प्रत्येकमभिसंवध्यातेइत्या
दिषु गः प्रत्येकं योजः पचादेर्धातोरच् प्रत्ययः नंद्यादेर्धातोर्युः प्रत्ययः ग्रहादेर्धातो
र्णिनिः प्रत्ययः ॥ अच्प्रत्ययमाह पचतीति पचः वदतीति वदः चलसंचलने चलती
ति चलः पत्ऌ पतने पततीति पतः चरतीति चरः चीर्चलिपतिवदीनां वा द्वित्वं पू
र्वस्याक् अच्प्रत्यये अनुहलइत्तिहचः पूर्वस्याहस्मादिषु षड्वादि झोषकत्रन भवति॥
आगमस्य दीर्घत्वसामर्थ्यात् चराचर इत्यादि हंतेर्हस्य घत्वं च हन्तेर्द्वित्वं पूर्वस्य हस्य
घत्वं वा अच्प्रत्यये चकारात्पूर्वस्याक् उत्तरहस्य च पू वाद्वितीयेति घः घनाघनः पाठे जं

कृ॰ प्र॰ रक्षणे इत्यस्य लनन्दः स्यात् लोके लिविकरणाल्लिजिविकरणाद्योरलोजिविकरणात्सेवन्नहणानि ति
दम न्याया त् पीवतीति पिवः घ्राजि घोपाद्ग्नोजिघ्रतीति घ्रः ध्माकृञ्सुम्भस्य जगयोः धमतीति धमः घे॰ संसाधो धेट् पाने धयतीति धयः २
४ नः संज्ञायां वा व्याप्यामस्मात् श्रुणोति विपुंसेवेजि घ्र मी उपसर्गे आदंनादिति कः आनेतेपी ला
लोपः मा घ्रः अनुपसर्गे लिंपविंदधारिपारिवेद्युदेजि चेतिसातिसाहिभ्यः शः लिंपतः पुदेहवि
हुलाभे लोरिका विमोमाविना मस्मानिर्दिष्टो लेन लाभार्थस्यैव विदेर्ग्रहणं नलभार्थस्य लिंपति
विंदति लिंदतीति नेः मुदेति लोपः विदः सचादेति तिमुम धनृधारणे धरु अनवस्थाने जेनयोर्हद्वोर
पि ग्रहणं धारयतीति धारयः पारकर्मसमाप्तौ चुरादिः पृपालनपूरणयोः इति जेनोवा पारयतीति पारयः
विदचेतनाख्याननिवासेषु चुरादिः ज्ञानाद्यर्थानामगलमोजेनोवा वेदयतीति वेदयः उत्पूर्वः एजृकंपने उदेजयः
सातसवित सातयतीति सातयः षिच प्रत्ययेन सान्यस्मात्समानं विद्यतेयुसातेसात्वं तो भवति षह मर्ष
णे चुरादिः प्रयोजके जेनोवा साहयतीति साहयः अनुपसर्गादिति किं प्रलिपः नामुपधादिति
कः नौलिंपेः लिपएवं पदे पः इति लिंपतीति निलिंपा देवाः गवादिषु विंदेः संज्ञायां वा गोविंदः इत्य कृप्र
स्यापवादः जोविंदतीति जोविंदः चकारस्यानामिमे मोरंतरलेपि नानिकाष्ठानपरा उपांते अत्रका ४

वाहिकः तपतीति तपनः दाम्यतीति दमनः जल्पतीति जल्पनः कुश शब्दे क्रोश
नः ह्रेछ अव्यक्ते शब्दे ह्रेछतीति ह्रेछनः लवातिलवणः नंद्यादित्वात् निपातनात्
णत्वं णिनिप्रत्ययमाह ग्रहादिभ्यो णिनिः अवगटवर्णविलोहः इति णिन्यादेन्तउपधा
याइति वृद्धिः ग्रह्णातीति इन्हन्निशिसोदीर्घः नाम्नो न इति नलोपः ग्राही ष
हमर्षणे उत्सहते इति उत्साही उद्भासते इति उद्भासी तिष्ठतीति स्थायी तोयुगितीयु
के स्थायी ह्वेञ्छन्दने ह्वयतीति ह्वायी पिबतीति पायी मतिगुणभावे बुध्यादिः म
न्यतीति नेनिति लोपः मंत्री डुयाचृ यांच्यां नयाचते इति नाइति मगोड्हा
देशः अयाचीन वदतीति अवादी राधसंसिद्धौ अपराध्यतीति अपराधी हर्षादेः
शः हश्रत्वा घ्राध्माधेट्दृशः शः प्रत्ययो भवति शप्रत्ययमाह पश्यतीति जानातीति
हपृतदेरिति पश्यादेः शः अपकर्तीति अपकर अदेङस्य लोपः पशूपः पापानेषार

५ 21

ह.कृ. दम. ५ ह लकारो ऽन्वर्थः शीलमस्या धो मांसं शीलतीति आचतः त्रियामि त्याय मांसं शीला मांसं शीलप
यते इति ___ कर्मे ञि डि ति ञि ड ओति ञि लोपः मांसकामा भक्ष अदने चुरादिः मांसं भक्ष
यतीति मांसभक्षा कल्याणमाचरतीति कल्याणाचारा ईक्ष दर्शने सेमं स्वप्रतीक्ष्य सेव
स्वप्रतीक्षा क्षम ष सहने बहु क्षमते बहुक्षमा आतो ङः अनुपसर्गे इत्येव उपसर्गे आह् आ
ल्लोपवादः डित्वाट्टिलोपः गां ददातीति गोदः धनं ददातीति धनदः पार्ष्णिपक्षान् त्रायते इ
ति पार्ष्णित्रः अनुपसर्गे किं गोसंदायः आह्पुकच नाम्निवे आदंताद्धित्येव हाभ्यां पुवे पिंडा
म्भो पिबतीति द्विपः टहे तिष्ठतीति गृहस्थः गिरौ शेते इति गिरिशः पादेन पिबतीति पादपः
कथं तर्हि गिरिशमपव चान्यत्र हेतुके शेते गिरिरस्यास्तीति गिरिशः लोमादित्वा न
पुः प्रुचे अर्दे च प्रुच पुवद्ध प्रु आदेशादे वाल दुधातोर्डुप्रत्ययः दुरात्मेप्रु वंदवतीति
भ्रूः अरसः सलोपोमुख्या डोनेगमो उरस पदस्य लोपः गमेर्ड इर्वा मुमागमः विहायसा
कोन गच्छतीति विहगः विहंगः भुजकलयावीमपप अनयोरुपपदयो गमेर्डः अयोर्मुमचवा कृ. त्स ५
भुजेन कौटिल्येन गच्छतीति भुज __ गः भुजंगः तुरेण वेगेन गच्छतीति तुरगः तुरंगः हंसमादिति

रतिदलानिलल साहृप्रपा दलात्नु विंदती लभते इसर्वविंदः दाजधाजोर्वी त्र्प नपाह मीप्यामामां
पुः रदातिदधातीति व्हादे रितिद्वत्वं पाप्रदि.व्होदातो नपीत्या लोपः ददः दधः पक्षे ज्वलादेरितिणः
आतोयुगितिपुक् दायः धायः उपसर्गे प्रदः प्रधः उपसर्गेड इति कः दद दाने दधधारणे णलोपिद दः
दधः इति ज्वलादेर्णः अनुपसर्गात् ज्वलादेर्णः णप्रत्ययमाह णकारो वृद्ध्यर्थः ज्वलतीति ज्वालः
चलतीति चालः नपसलोपे नपतीति लापः पक्षे पचादेरन्यः ज्वलः नपः चलः उपसर्गे किं प्रज्वलः का
र्ये ण प्रत्ययमाह णकारो वृद्ध्यर्थः कुंभंकरोतीत्यत्राणि कृते कर्त्तृकार्ययोरिति षष्ठ्यांतस्य कुंभश
ब्दस्य नाम्नाकृतेति कारणे न समासः कुंभस्य कारः कुंभकारः कथं तर्हि गंगाधर भूधर
दयइतिपदं सत्कोरपक्षे धरतीति धरः गंगायाः धरः गंगाधर इति चेदेवं तर्हि कर्म्मणि
षष्ठीलदत्तेन समासः किं उदजलः आतोमकर्म्मण्युपदे णप्रत्यय आतो ड इत्यपवा
दः स्वर्गं ह्वयतीति स्वर्गह्वायः आतो युगिति युक् स्वर्गह्वायः वेञ् तंतुसंताने
तंतुं वयतीति तंतुवायः माङ् माने मेङ् प्रणिदाने अनयोरिहग्रहणं न तु मामाने इत्यस्य कर्म
कत्वात् धान्यं मिनोति धान्यमायः शीलिकामिभक्ष्याचरिभ्यो णः णप्रत्ययमा॰

कृ॰प्र॰
२६
एम

वतीति सीधुपी अन्यत्र डत्व क्षीरपा ब्राह्मणी अटो अप्रत्ययमाह अस्थि हरतीति अस्थिहरः कवचहरः
धनुर्हरतीति धनुर्हरः वार्गलाः अंशो लेड लिपा प्रायः शत्रु नष्टो लेड इति शत्रुप्रायः शालिं वहतीति शालिवहः
अर्हे एजायां एजायम हृतीति एजाह्री ब्राह्मणी स्तंबेरमले इति सप्तम्या अलुक् स्तंबेरमः कर्णेजपतीति स
सप्तम्या अलुक् कर्णेजपः सूचकः पिशुनः टप्रत्ययमाह टः इवर्थः [illegible] कुरुषु देशेषु चरतीति कुरुचरः
स्त्री कुरुचरी पुरः सरतीति पुरःसरः अग्रे सरतीति एवं लत्वं निपात्यते अग्रेसरः हेतौ ताच्छील्ये आनुलोम्ये च कृ
ञः टः हेतौ यशः करोतीति यशस्करी विद्या कल्कं दित्वा लक्षः ताच्छील्ये श्राद्धं करोतीति श्राद्धकरः आनुलोम्ये
वचनं करोतीति वचनकरः एष्वपि किं कुंभकारः अणेव कर्मण्यद्य पूर्वी लक्षोऽवे लनेटः कर्म करोतीति कर्म
करः भृतकः अन्यः कर्मकारः अणेव दिवा व्यपे दिव भवा वी दिवाकरोतीति दिवाकरः हुल्लेति लवणाक
र्षे बलिह्नजः ड्रः ब्रीहि वत्सयोरर्थे यः ड्रप्रत्ययमाह स्तंबकरोतीति स्तंबकरिः ब्रीहिः शकृत्पुरीषं करोती
ति शकृत्करिः वत्सः अनयोः किं स्तंबकारः शकृत्कारः अणेव फलानि रहतीति एवं तत्वं निपा
त्यते फलेग्रहिः हृति नाथस्य दौ हरतेहिः पशौ कर्त्तरि दृतिश्च मेपरव स्त्रीादृति दृतिं हरतीति दृतिहरिः प
शुः नाथं नासार ज्जुं हरतीति नाथहरिः पशोः किं नाथहारः दृतिहारः अणेव आदस्य आत्रेयवात्स्यओतो
तिदेवापि वा तापिः खप्रत्ययमाह शिवन्त्वान्मम सर्वं कलाम्नकरीषः भूवीतत् कषखेः कर्महिंसापार नृ५ कृ॰प्र॰ २६

त्योर्डुः उपसर्गे आदंतादिभ्यश्चापवादः संप्रसारणं येषां धातूनामस्ति ते प्रसारिणस्तेभ्यो डुः आवयोर्हा
ह्वेञ् प्रजिनातीति प्रज्यः ह्वेञ् स्पर्द्धायां आह्वयतीति आह्वः प्रह्वः तं दृष्टोकयोः पीमं आपनुदेवण
आह्वः स्नाहरणे यो ःकः तं दृष्टोकयोः कर्मणो रूपपदयोरण्कः आलस्य सुखाहरणे तृ थियाः नदे यो
शितिपं च मध्ये विवसी पुनः कप्रत्ययमाह किल्लानुरागुणः म. जःखष्ठ हो तं दंपरिमा वीति तं दपरिम
गो अलसः अतम. जेर्हे द्विरिक्ति वैकल्पिको वृद्धिर्नेत्येके स्यादेवेत्यन्ये नुरप्रत्यये शोककमपनुदतीति
भि शोकापनुदः सुखसाहतो सुखों लाधो अलसादन्यत्र तं दयरिमा जः पक्षसंसारा सार त्वोपदे शोनशो
कमपनुदतीति शोकापनुदः अंशेष्वा च मूलविभुजादेः कः मूलानि विभजतीति मूलो कोटिल्ये
मूलविभुजः धृञ् धारणे महीं धरतीति महीधृः पर्वतः कुं धरतीति कुधृः गमनिगतो गिलतीति
ति अरतइतीर गिर तेस्वरे इति वाल्ः गिलः गम्बक् कर्मण्युपपदे अत्र चप समणि प्रायलेष्ठक टकप्र
त्ययमाह टः चिक नहतीवर्थः गोष्ठात्वेन गाडु गतो गात्वला विसर्जयो ज्ञ हणमन मिधानात्
सामं गायतीति आलोनपी स्यालासः सामगः ह्रीसामजी उपसर्गेकिं सामं संगायः अणि युकेर
च पिवतेः सुरूपशीध्योः सुरापी धीधापन्पयहयोः पिवतेष्टक सुरां पिवतीति सुरापा सीधुमधुपि